

Verantwoord Bijbelgebruik

Zeven stellingen ter bevordering van een discussie

1. Het is noodzakelijk dat we ons voortdurend rekenschap geven van onze Bijbelbeschouwing. Een nieuwe oriëntatie zal ons steeds nopen tot een kritische evaluatie van traditionele opvattingen betreffende de Bijbel en de traditionele termen ter aanduiding van zijn status: geïnspireerd 'Woord van God' en gezaghebbende 'Openbaring'.

Dit houdt tevens in een nieuwe oriëntatie ten aanzien van de aard van het gezag van de Bijbel, dat we anders moeten funderen dan in de traditionele Bijbelopvatting, waar het berust op 'openbaring' en op het auteurschap van enkele, geïnspireerde, grote persoonlijkheden. Dit houdt in dat de Bijbel recht wordt gedaan én recht wordt verstaan. Dit is trouwens wat ik onder 'Bijbelgetrouw' versta!

2. Een *eigentijds* verstaan van de Bijbel betekent:

a) dat de Bijbel tegen de achtergrond/milieu/situatie van zijn tijd gezien moet worden als een product van die tijd, en

b) dat wij de Bijbel naar de eisen en mogelijkheden van onze tijd moeten verstaan.

Te rade gaan bij de moderne Bijbelwetenschap is daarbij onontbeerlijk. Wij moeten de wetenschap en onze rede als gaven van God aanvaarden. Ze kunnen ons helpen kritisch om te gaan met traditionele opvattingen en godsbeelden en ons in staat stellen een eigen visie op de Bijbel te ontwikkelen.

Er gaapt helaas nog een diepe kloof tussen de Bijbelwetenschap en het traditionele Bijbelgeloof. Een verantwoord Bijbelgebruik eist een integratie van de inzichten van de Bijbelwetenschap in de eigen Bijbelbeschouwing.

3. Het honoreren van de inzichten van de wetenschap vormt geenszins een bedreiging voor het geloof. De grote bedreiging is gelegen in een Bijbelbeschouwing die op gespannen voet verkeert met de waarheid en met de op wetenschappelijk onderzoek gebaseerde kennis van en inzichten omtrent de Bijbel.

Geloofsgroei houdt in dat wij verkeerde en achterhaalde voorstellingen afstoten en nieuwe inzichten serieus verwerken. Gebeurt dat niet, dan gaat het heilloze proces van de vervreemding van de moderne mens van de Bijbel onherroepelijk door en komen denkende en mondigwordende mensen tussen wal en schip te vallen.

Het fundamentalistische Bijbelgeloof, dat in wezen puur rationalistisch en historicistisch is (beeldspraak wordt letterlijk opgevat en leerverhalen als echt zo gebeurd beschouwd) kan een struikelblok zijn voor mensen om tot geloof te komen en het geloof te behouden. Een betere kennis van de Bijbelse geschriften kan ons helpen dit struikelblok weg te nemen.

4. Door de Bijbel anders: kritisch en niet naïef, te lezen, kunnen wij ook anders: beter en echter, in God geloven. Dieper inzicht in de Bijbelse manier van denken en spreken over God kan een noodzakelijke correctie aanbrengen in traditionele godsvoorstellingen - veelal gebaseerd op een verkeerd verstaan van de Bijbel enerzijds, en op een verabsolutisering van tijd- en cultuurgebonden oud-Israëlitische godsvoorstellingen. Zulke voorstellingen kunnen een onoverkomelijke belemmering zijn voor wie in God wil (blijven) geloven. Voorbeelden: het scheppen der wereld in zes dagen; het zintuiglijk waarneembaar spreken van God tot mensen; het 'dicteren' van wetten en voorschriften aan Mozes; het toelaten en voorschrijven van genocide.

5. Verantwoord Bijbelgebruik houdt in een diep besef dat de Bijbel een menselijk product is. Wie de Bijbel ter hand neemt, moet weten dat je dan met mensen in zee gaat, mensen die op een gebrekkig menselijke wijze uitspraken over God en namens God deden, en als kinderen van hun tijd cultuur- en milieugebonden waren. Wij mogen hun uitspraken niet verabsoluteren en verheffen tot eeuwige en universeel geldende waarheden.

In de Bijbelse geschriften hebben wij nu eenmaal een schat in aarden vaten. Verantwoord Bijbelgebruik eist dat wij 'schat' en 'aarden vaten', inhoud en verpakking, duidelijk onderscheiden. Dit betekent dat we veel zullen moeten relativiseren en als achterhaald mogen beschouwen. Voorbeelden: de ondergeschikte positie van de vrouw, de voorschriften in verband met seksuele relaties, de vanzelfsprekendheid van slavernij en oorlog. Het ongenueanceerde 'slikken of stikken' van het fundamentalisme voert tot een vals dilemma.

6. Verantwoord Bijbelgebruik betekent dat we steeds rekening moeten houden met het feit dat het gezag van de Bijbel betrekkelijk is en niet finaal. God zelf heeft immers het laatste woord! Hij staat zijn woord niet af aan de Bijbel! Het gevaar van het biblicisme is de verabsolutering en vergoddelijking van de Bijbel. Een rigide toepassing van de zestiende-eeuwse slogan *sola scriptura* kan de werking van Gods Geest ernstig blokkeren.

Bij ons gebruik van de Bijbel moeten wij God inspraak geven door open te staan voor kritiek en nieuwe mogelijkheden van interpretatie. We mogen God nooit vastpinnen op Bijbelwoorden door een = teken te zetten tussen Gods Woord en de Bijbel.

Het in de lijn van het biblicisme liggende gebruik van de Bijbel als een gezaghebbend handboek, o.a. voor de theologie en de ethiek, kan voor christenen een blok aan het been zijn wanneer het er op aankomt geloofsbeslissingen te nemen, standpunten in te nemen en keuzes te maken. Voorbeelden: ten aan zien van de bewapeningswedloop ("Er is altijd al oorlog geweest en God voerde zelf ook oorlogen!"), de bevolkingsexplosie ("God zei toch: 'Ga heen, vermenigvuldig u en vul de aarde!'",), het racisme ("God heeft toch zelf de volken van elkaar gescheiden!"), vrouwenrechten ("Adam is als eerste geschapen en daarna Eva! En, volgens de Bijbel is de man het hoofd van de vrouw!"), enz.

Staande in de Bijbelse traditie moeten we durven zeggen: in de Bijbelse oudheid dacht men zo, maar onder de leiding van Gods Geest zijn we nu verder en hebben we betere inzichten verworven!

7. Bij een verantwoord Bijbelgebruik zullen we steeds moeten oppassen het christendom niet tot een boekreligie te maken. Men vergete niet dat de eerste christenen op de eerste pinksterdag niet de Bijbel, maar de Heilige Geest hebben meegekregen! De Bijbel is er later bijgekomen als hulpmiddel. Zijn (dienende) functie is die van model, voorbeeld en paradigma in positieve én in negatieve zin, als richtsnoer en wegwijzer hoe het wel zou moeten én hoe het zeker niet moet.

Daarbij is de enige norm de Geest van liefde en barmhartigheid die wij in Jezus Christus hebben leren kennen. Met deze Geest kun je beslist niet alle kanten op! Deze Geest blijft gebonden aan de richtlijnen die in het leven en handelen van Jezus manifest geworden zijn. Tegen alles wat we tegenkomen (ook in de Bijbel!), dat in strijd is met die Geest, moeten we neen zeggen, en wat in overeenstemming is met die Geest mogen we beamen. Alleen zo kan de Bijbel voor christenen zinvol functioneren en zijn overtuigingskracht (blijven) behouden.